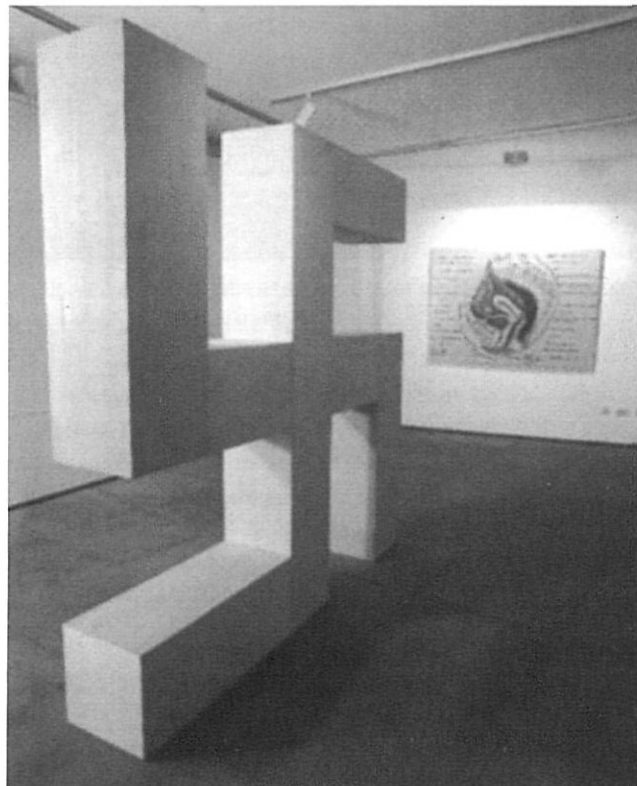


Fundació Espais. Centre de reflexió i creació

Fundació Espais. Centre de reflexió i creació

Patrícia **Maseda**

Magdala **Perpinyà**



JOSEP MARIA OLIVERES

Paco Torres Monsó. Creu gammada i sexes, 2000-2001.

Sens dubte, quan desviem la nostra mirada cap a l'àmbit artístic internacional dels primers anys vuitanta, el més significatiu que s'observa és la proliferació de nous centres d'art dedicats a la producció i divulgació de les arts visuals i, principalment, de la pintura com a forma d'expressió artística prioritària. Aquest context cultural no va ser aliè a un procés d'expansió econòmica que va comportar una emergència espectacular de les indústries culturals i, sens dubte, de l'art contemporani. En aquest sentit, la França dels anys vuitanta fou un exemple paradigmàtic d'aquesta situació, amb una política d'institucionalització de la cultura que es va traduir en la construcció de museus d'art contemporani regionals, beques per a artistes, etc.

G I R O N A : L ' A R T D ' U N P R E S E N T

De fet, a l'Estat espanyol aquest escenari d'eufòria econòmica internacional va coincidir amb l'arribada al poder, l'any 1982, del partit socialista, que representava, almenys inicialment, el principi d'un accelerat procés de modernització amb un intent de recuperar apressadament el camí perdut durant la llarga dictadura franquista.

Així, aquesta entrada a la modernitat del nostre país en el món de l'art va tenir distintes repercussions. Va ser un moment de grans inversions, notablement influït per aquell retorn a la pintura. Un retorn que havia estat sota els auspicis de grans convocatòries internacionals, com la Documenta 7 de Kassel a Alemanya (1982). Alhora, s'insistia en el caràcter museitzable i tal vegada comercialitzable de l'art. El fet que l'art, i específicament l'art contemporani, esdevingués un valor mercantil i, al mateix temps, una marca de canvi va tenir a l'Estat espanyol moltes conseqüències que fan afectar el terreny artístic i cultural. En concret, aquest nou marc va suposar l'obertura de galeries a les principals ciutats espanyoles i catalanes, el procés de consolidació de la Fira d'ARCO de Madrid, el disseny i promoció de centres i espais destinats a la producció i exhibició de l'art contemporani des de les institucions públiques i semipúbliques, l'inici de les poques col·leccions d'art contemporani públiques i privades que hi ha en el país, la creació de beques, concursos..., l'aparició d'una nova professió que anomenarem a grans trets gestió cultural, etc.

Ja a les acaballes de la dècada dels vuitanta, des del poder es van endegar -sobretot a través d'importants i costosíssims programes d'inversió- grans estructures museístiques, com el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, l'IVAM a València, el Centro Atlántico de Arte Moderno a las Palmas de Gran Canaria, el CGAC a Santiago de Compostela (1995) o el MACBA a Barcelona (1996), per esmentar els exemples més rellevants. Per contra, també va aparèixer la concepció americana de museu-franquícia representada pel Guggenheim de Bilbao que, a diferència d'altres centres, focalitza els seus objectius en l'explotació turística i la visió més mercantilista de l'art.

Paral·lelament, al voltant de la proliferació d'aquests equipaments van aparèixer nombroses publicacions i, sobretot, revistes de caire especialitzat en l'art contemporani (*Arena*, *Artics*, *Creación*, *Eczema*, *Kalias*, *El Paseante*, *Lápiz*, *Subrosa...*).

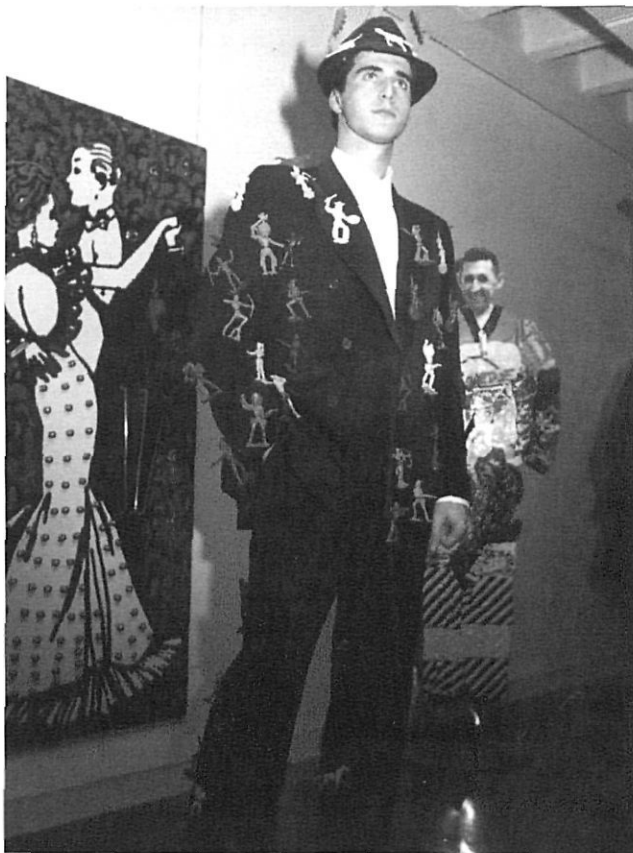
Enmig d'aquest context breument descrit, la ciutat de Girona naturalment no va romandre al marge del que succeïa en l'escena estatal. És en aquest marc que va sorgir la iniciativa privada Espais, Centre d'Art Contemporani. El 19 de març de 1987 el centre va obrir les portes sota la direcció de Jordi Vidal, actual president del que ara és la fundació, amb un equip tècnic que en els seus començaments va conduir Glòria Bosch. Eren moments, com ja s'ha descrit, de plena eufòria general i sobretot de gran expansió econòmica, cosa que feia pensar que iniciatives similars proliferarien arreu del territori. I de fet van sorgir altres pro-

jectes, tot i que malauradament no es van mantenir al llarg del temps. Possiblement, la manca d'un col·leccionisme sòlid i la poca tradició cultural pel que fa a la formació i coneixements de l'art contemporani en el nostre país van esdevenir factors decisius en la seva desaparició.

Parlar d'Espais és parlar no solament d'una iniciativa privada, sense ànim de lucre, amb l'objectiu d'impulsar manifestacions artístiques i culturals. Parlar d'Espais és parlar també d'un centre d'art dedicat a l'experimentació i la innovació en el camp de les arts visuals. Igual que altres centres, Espais ofereix a l'espectador una mirada crítica d'un art regit per línies estètiques i suports tradicionals de la història de l'art i una aposta ferma per suports audiovisuals i multimèdia generats del mateix boom de la comunicació de masses, que en els darrers temps ha inundat els àmbits públics i privats de la nostra societat i que ha influenciat, com no podia ser d'una altra manera, l'àmbit de la cultura.

Des de l'inici dels anys noranta, l'equip tècnic del centre -encapçalat per Magdala Perpinyà i Jordi Font, amb Rosa Fraxa-

Moda antimoda, 1987.



G I R O N A : L ' A R T D ' U N P R E S E N T

ANGEL VILA



The Flirting Space, 2004.

net com a responsable del Centre de Documentació i Carme Ortiz en la direcció de la revista *Papers d'Art* - ha intentat treballar cada vegada més en l'articulació d'un discurs lligat amb la complexitat dels temps en què ens trobem, que no estan exempts de dificultats pel que fa a la recepció de l'art contemporani en l'àmbit social. No obstant això, en comptes d'adoptar la fàcil i poc efectiva cultura de la «queixa» s'ha apostat per un marcat compromís amb la potenciació dels nous llenguatges i dels artistes contemporanis, donant cabuda a manifestacions artístiques múltiples i variades i cercant el diàleg entre elles. Aquest posicionament permet la introducció de suports tecnològics en la producció artística contemporània, com per exemple l'art electrònic i digital, o la videoinstal·lació, sense oblidar alhora aquells artistes que treballen en suports més tradicionals que aporten mirades innovadores a través de disciplines com la pintura o la fotografia.

D'aquesta manera, Espais va néixer amb un esquema que gairebé no ha variat en la seva forma essencial -encara que sí s'han dut a terme algunes reformes importants- i que es definia en el primer anuari que va publicar el centre, en el qual s'afirmava: «és un centre on es realitzen exposicions de caràcter interdisciplinari [...] s'editen catàlegs i un *magazine*, també s'organitzen conferències, col·loquis, presentacions de llibres, revistes, videoclips, espectacles de dansa, de música [...] vol ser un centre viu, amb presència a la ciutat». A més de les seccions indicades, va ampliar el seu perfil amb un centre de documentació, apartat que juntament amb la part expositiva i les activitats paral·leles,

amb la convocatòria anual del Premi Espais a la Creació i a la Crítica d'Art (creat el 1989) i amb la secció editorial marquen la línia de treball del centre, que a partir de 1997, en un canvi de figura jurídica, més afí amb les seves intencionalitats culturals i artístiques, va passar a ser Fundació Espais.

La Fundació, doncs, es perfila com un centre que es planteja com a principal tasca elaborar un programa expositiu i unes activitats paral·leles que encapçalin un projecte que lluiti contra l'empobriment al qual es veu sotmesa la cultura en els darrers temps. D'aquí, s'entén que Espais aposti per una línia de treball en què el coneixement, el debat i la reflexió crítica centrin el discurs expositiu, defugint les visions purament formalistes. En aquest sentit, es tractaria de combatre el paper subsidiari a què massa sovint es relega l'art contemporani per tal que no s'acabi convertint en un producte més de la cultura de l'oci o de l'entreteniment de masses. D'aquesta manera, les set o vuit exposicions que es realitzen en el decurs de l'any pretenen plasmar la convivència i el diàleg entre els diferents llenguatges que caracteritzen la teoria i la pràctica visual contemporània, recollint les inquietuds artístiques del nostre panorama cultural i alhora tenint molt en compte que al costat de creadors ja consolidats com podrien ser Paco Torres Monsó, Francesc Abad, Pere Noguera o Simeon Saiz cal apostar per la incorporació i participació del col·lectiu d'artistes que inicien la seva carrera artística. Al mateix temps, la Fundació complementa el programa expositiu amb la realització d'activitats paral·leles que es concentren

G I R O N A : L ' A R T D ' U N P R E S E N T

en manifestacions artístiques relacionades amb l'aspecte més efímer de l'art, com la *performance* o l'acció, com a vehicle d'expressió plàstica. Així, la programació expositiva acull un ampli ventall de propostes que van des de la revisió de determinats períodes artístics, l'impacte de les noves tecnologies en les arts visuals, la reflexió sobre la identitat de l'artista fins a la vigència del compromís social de l'artista, per esmentar-ne algunes de les més significatives.

No obstant això, la Fundació Espais no només és un centre generador de cultura i art contemporani, sinó que també forma part del seu ideari donar suport i reconèixer la tasca que realitzen tots aquells professionals que orienten les seves investigacions cap a àmbits historiogràfics o dirigeixen els seus estudis en el món de la crítica. L'any 1988, Espais va organitzar el primer premi de crítica d'art d'àmbit estatal, que va rebre el nom de Premi Espais a la Crítica d'Art. Un premi que s'ha anat adequant als reptes i necessitats a què s'enfronten els teòrics i que al llarg de les seves edicions ha permès potenciar totes les disciplines de coneixement, divulgació i difusió de l'art. Tant és així, que aquesta voluntat d'adaptar-se als requeriments de la comunitat artística va comportar, l'any 1998, coincidint amb l'onzena edició, una reestructuració de les bases amb noves modalitats que redefinien els diferents

vessants professionals de l'historiador i crític d'art. L'any 2004 es va fer una segona modificació de les bases, incloent-hi una nova modalitat de beca-ajut a la creació artística, en substitució de la modalitat de projecte expositiu o comissariat d'exposicions, destinada al finançament de projectes d'índole diversa.

Al mateix temps, el Premi Espais va plantejar la necessitat de crear una plataforma de debat en la qual els diferents especialistes poguessin reflexionar sobre les diferents problemàtiques que afecten la professió del crític i historiador de l'art. El resultat va ser la Trobada de Crítics i Historiadors d'Art de Girona. Des de llavors s'han realitzat vuit trobades més que han versat sobre temes com «El Museu d'Art Contemporani», «Trenta anys d'art contemporani a l'Estat espanyol, 1970-2000», «Art, Història i Memòria», «La crítica d'art en l'època de l'estat d'excepció perpetua», etc.

En el context d'aquesta concepció de centre, la línia editorial ha anat adquirint un pes específic. Paral·lelament a la publicació dels catàlegs s'ha prioritzat l'edició de textos a través de la publicació anual de la Col·lecció d'Assaig Inèdit -la qual pretén donar a conèixer més a fons qüestions relatives a la crítica d'art i la seva inserció en la cultura i societat contemporànies o, de manera més general, proporcionar instruments analítics per acostar-se al món de l'art contemporani-. Tot i que els catàlegs i la

Josep Masdevall. Acció directa, 2004.



ÀNGEL VILA

G I R O N A : L ' A R T D ' U N P R E S E N T

JOSEP MARIA OLIVERES



Pere Noguera. El color m'afecta, 1999.

Col·lecció d'Assaig constitueixen un dels eixos vertebrals de la secció editorial, un altre puntal dins l'àmbit de les publicacions recau en la revista *Papers d'Art*. Si bé en un primer estadi, quan Espais va iniciar la seva activitat, la revista va estar vinculada al diari local *El Punt*, després d'un any d'intensa col·laboració es va considerar oportú ampliar el radi de difusió de *Papers d'Art* per

Línia editorial. Revista *Papers d'Art* i Col·lecció Premi Espais a la Crítica d'Art.



tal de donar-la a conèixer a un sector de públic més divers cercant la configuració d'una identitat pròpia més vinculada al món cultural i artístic. Això va suposar el principi d'una nova etapa que va comportar el final de l'activitat conjunta amb el diari i en, conseqüència, l'inici d'una trajectòria independent que va possibilitar l'autonomia total de la publicació, en passar a dependre dels serveis editorials d'Espais.

Al llarg del temps, *Papers d'Art* ha anat evolucionant fins a constituir-se com una revista de pensament, crítica, estètica i teoria de les arts, orientada a tasques de reflexió i d'investigació que contribueixin a obrir vies per al coneixement, la difusió i el debat sobre les arts visuals contemporànies. Així, *Papers d'Art* té la col·laboració de crítics i historiadors de notable rellevància, el que ofereix una visió plural i diversificada de la cultura actual.

Per últim, cal no oblidar que Espais té un Centre de Documentació amb un important nombre de volums que reflecteixen, des de l'any 1987 fins a avui, l'activitat artística contemporània estatal i internacional, amb seccions destinades a l'estudi de la teoria, l'estètica, la sociologia i la història de l'art i informació sobre les diferents disciplines artístiques com pintura, escultura, dibuix, gravat, còmic, fotografia, arquitectura, disseny, vídeo, cine, moda, etc. Així, la biblioteca, de lliure accés al públic, disposa actualment d'uns 10.000 exemplars entre llibres i catàlegs, una hemeroteca composta de 400 revistes d'àmbit nacional i internacional i una videoteca que recull documentació en format VHS, 8 mil·límetres, CD ROM i DVD. Alhora també es complementa amb un arxiu que recopila informació sobre les principals fires o biennals d'art a nivell nacional i internacional, museus, centres, galeries...

En els divuit anys de trajectòria, la Fundació Espais ha tingut el privilegi de viure la transformació i diversificació d'unes pràctiques artístiques que han generat nous models de producció i exhibició. De fet, Espais no ha quedat exempt d'aquests canvis, tal i com s'aprecia en el treball que ha anat traçant al llarg d'aquest temps. D'aquí que el principal repte que assumeixi el centre per als propers anys resideixi a saber captar l'efervescència de nous creadors i de noves formes d'aproximar-se a la creació visual. Tal i com s'ha pretès evidenciar amb el conjunt d'activitats portades a terme des de mitjan anys vuitanta, la Fundació Espais aposta per mantenir i potenciar el suport a les produccions simbòliques que entenen la creació com un procés de compromís i participació amb el nostre context, és a dir, com un instrument que reflecteix la complexitat del món que ens envolta i que no renuncia a qüestionar i interpel·lar la realitat en què vivim.

Patricia Maseda Calamita
és historiadora i crítica de l'art.

Magdala Perpinyà Gombau és coordinadora
artística de la Fundació Espais.